

AZ ÉLETMINŐSÉG NÉHÁNY JELLEMZŐJE VAJDASÁG ÉSZAKI RÉSZÉN

SOME CHARACTERISTIC OF THE QUALITY OF LIFE IN THE NORTH VAJDASAG

Dr. Somogyi Sándor, Prof. Emeritus¹, Dr. Gábrity Molnár Irén, egyetemi tanár²

1) Georgikon kar- Keszthely, Deák Ferenc utca 16, Bio-nat-yu@tippnet.rs

2) Újvidéki Egyetem, Közgazdaságtudományi Kar – Szabadka, Szegedi út 9. irengm@tippnet.rs

1. Bevezetés

Szerbiában a politikai pártok is felhasználják az újvidéki SCAN ügynökség közvélemény-kutatási eredményeit. Jellemző, hogy csak egy globális kérdés formájában jelenik meg a közvélemény kutatásban az életminőség. (Példaként említjük a VITAS Healthcare Corporation, Miami – FL és Ira R. Byock MD, Missoula, Montana által, a Missioula – Vitas Quality of Life Index (2006) számításához használt kérdőívet. Ebben a globális – általános jellegű kérdéscsoport mellett megjelentek az egészségi megnyilvánulásokra, életfunkciókra, interperszonális kapcsolatokra, jó közérzetre vonatkozó kérdések is, mégpedig olyan bontásban, hogy a kérdésekre adott válaszok ellenőrzik egymást, csökkentik a konformizmust és növelik a konzisztenciát.) Tehát az ilyen jellegű kutatások hiányosak.

Az előzőből kiindulva megállapítottuk, hogy a vajdasági magyarság életminőségét, boldogságérzetét, megelégedettségét széles körű *empirikus kutatásra* alapozva kell elemezni az elkövetkező évek kisebbségi *nemzetstratégiájának* kialakítását segítőként. A szabadkai székhelyű Regionális Tudományi Társaság felvállalta ezt a feladatot a Tartományi Jogalkotási, Közigazgatási és Nemzeti Kisebbségi Titkárság anyagi támogatásával, annak érdekében, hogy tisztázzuk azokat a tényeket, amelyek a vajdasági magyarság megelégedettségét jellemzik.

A kutatás első fázisa a terepi empirikus kutatás kérdőívek kitöltéséből állt, amelyben viszonylag egyszerű eldöntendő kérdések szerepeltek és folyamatban van a második fázis, a begyűjtött anyag statisztikai feldolgozása, következtetések levonása. Ebben a kutatásban mindenekelőtt hangsúlyt fektetünk az általános közérzetre, iskolázottságra, az írásbeliségre, továbbfejlődési lehetőségekre, egészségre és a fogyasztási szerkezetre.

2. Korábbi kutatásaink

Kutatási témánk más vetületeivel már korábbi munkáinkban is foglalkoztunk (Gábrity I. – Ricz A, 2006) és elfogadtuk a következő alap gondolatokat az életminőséggel kapcsolatban:

- Az újabb jólétkoncepciók közül szinte egyik sem kezeli olyan átfogóan a jó élet dimenzióit és kritériumait, mint az életminőség (Fekete, 2006), amelynek tényezőit egyes szerzők „*megvásárolhatatlan dimenzióknak*” tartják.
- A mérhetőség és nem mérhetőség annál fontosabb kérdés, mert több kutatás bizonyította, hogy az életkörülmények nem közvetlenül, hanem az emberek *szubjektív tapasztalásán* keresztül hatnak az étellel való elégedettségre és a boldogságra.
- *Az életminőség tartalmaz objektív és szubjektív elemeket*, előbbieket az objektív jólét mutatóival mérjük, utóbbiakat pedig az *elégedettségre vonatkozó kérdésekkel* (Fekete, 2006).

- *Az életminőség* Lennart Nordenfelt (2003) szerint a *boldogsággal* azonos, s hétköznapi értelemben az élettől való *elégedettség*, illetve *elégedetlenség* mértékeként lehet leginkább meghatározni.
- Az életminőséget több tudományterület vizsgálja a saját eszköztárával. A *szociológiai, pszichológiai és egészségügyi* megközelítés egyformán fontos, még magával a kutatásmódszertanával kapcsolatban két modellt különböztetnek meg: *A skandináv modell* megközelítésének fókuszában az erőforrások állnak, a hangsúly az életfeltételekből eredő tényezők életminőséget alakító szerepén van. *Az amerikai modell* elsősorban a szubjektív érzékelés és értékelés jelentőségét hangsúlyozza. *Erik Allart életminőség megközelítése* a skandináv és az amerikai modell szintézisét nyújtja.
- *Leggyakrabban használatos életminőség mutató az ENSZ által 2-3 évenként megjelentetett Human Development Index –HDI*, amely a GDP vásárlóerő paritását, születéskor várható élettartamot és az iskolázottságot veszi számításba.

Könnyen belátható, hogy korábbi kutatásainkban és irodalmi munkásságunkban is megjelentek olyan kulcsszavak, kulcsgondolatok, mint az: életminőség, boldogság, megvásárolhatatlan dimenziók, az életminőség objektív és szubjektív elemei, elégedettség, szubjektív egészségérzet.

Ki kell térni a megvásárolhatatlan dimenziók kifejezésre, mert összehasonlítást lehet tenni a más irányú kutatásainkban tárgyalt multifunkcionális mezőgazdasági és vidékfejlesztéssel kapcsolatos külső gazdasági hatásokkal – externáliákkal (egyenlő hozzáférési lehetőség az élelemhez, megfelelő vidéki életfeltételek, környezetvédelem). Ezekre az externáliákra jellemző, hogy a mezőgazdaság, a vidék biztosítja őket a társadalom számára, de nincs piaci értékük és a mezőgazdaság, a vidék nem tudja ezeket pénzzé tenni. Amikor a mezőgazdaságnak támogatást biztosítanak az európai államok, akkor tulajdonképpen e három tényező valamilyen szintű ellenértékét próbálják elismerni, biztosítani az ott élőknek és ezzel életszínvonalukat, életminőségüket közelebb hozni az urbanizált lakosság színvonalához. Ezek a tényezők, *tekintet nélkül, hogy a megvásárolhatatlan dimenziókra gondolunk, vagy az externáliákra, kifejezetten fontos szerepet játszanak a lakosság életminőségének alakulásában.*

2. 1. Szerbia általános helyzete és a HDI mutatók nyújtotta kép értékelése

A kilencvenes években zajló háborúk Jugoszlávia/Szerbia gazdaságát teljesen szétzilálták, talpra állítása a becslések szerint is legalább két évtizedet igényel. A koszovói események következtében ismét a legszigorúbb gazdasági büntetőintézkedések érvényesültek Szerbiával szemben, ami 1999-ben, bombázásokban tetőzött. Akkor az ország ipari termelése az 1990. évi szint 40%-ára esett vissza, a hiperinfláció miatt a pénzügyi rendszer már 1993-ban szétesett. A fokozatosan növekvő kereskedelmi hiányt az egyre zsugorodó vállalati és lakossági tartalékok már nehezen fedezték. Azóta is az országra erejét messze meghaladó terheket ró a mintegy 1 millió főre tehető munkanélküli eltartása. A feketegazdaság részesedése a gazdasági folyamatokban megközelíti a 40%-ot. A magyararkta, - általunk vizsgált - községek gazdaságában a mezőgazdaság és az erre épülő feldolgozóipar dominál. A legtöbb községben nőtt a mezőgazdaság súlya a nemzeti jövedelemszerkezetben, ami nem tekinthető előremutató fejleménynek. A mezőgazdaság még mindig nagyon magas arányt képvisel e községeknek a gazdaságában (2004-ben néhol megközelítette az 50%-ot).

Az előző megállapításainkon túl, ki kell hangsúlyozni, hogy korábbi kutatásainkban felöleltük a HDI vizsgálatát is Szerbia vonatkozásában. A Human Development Report – Serbia 2005 (UNDP, 2005) mellékletében (Main socioeconomic and human development indicators) található a Human Development Index – HDI mutatók Szerbiára vonatkoztatva

az adathiányból adódó nehézségek ellenére. Az 1999 és 2002. indexek az 1. táblázatban láthatók.

1. táblázat HDI Szerbiában (*HDI of Serbia*)

	Képzettségi index (Education index)	Várható élettartam (Life expectancy) index	GDP index	HDI
1999	0,850	0,773	0,563	0,729
2002	0,885	0,780	0,651	0,772
Változás (Changing)%	4	1	16	6

A 0, 772 HDI index alapján Szerbia a 74 helyen volt a HDI számításokkal felölelt 178 ország között. Ha tekintetbe vesszük, hogy a 0, 8 és annál magasabb indexet tekintik a fejlettek csoportjának, akkor Szerbia a közepesen fejlettek felső részében helyezkedett el. A várható élettartam index alapján Szerbia a 73, az írástudás és képzettség index alapján a 62, még a GDP index alapján 92. helyen volt. A 2006. évre ugyanabból a forrásból megjelentetett adatok szerint Szerbia mutatói és pozíciói megváltoztak: A HDI index 0, 821, ami Szerbiát a 65. helyre, a várható élettartam (73, 8 év) az 59 helyre, az írástudás (96, 4%) a 41 helyre, még a GDP/capita (9468 \$) a 74 helyre sorolja. A mutatók ilyen változásai abból is adódnak, hogy az adatgyűjtést és a számítások módszertanát korrigálták, ami akadályozza a reális összehasonlítást, de könnyen belátható, hogy Szerbia helyzete az összes nehézség ellenére konszolidálódik és megerősödik a közepesen fejlett országok csoportjában.

2. Szakirodalmi áttekintés

Az életminőség, boldogság, megelégedettség kutatásának ma már hatalmas a szakirodalma. A szakirodalmi vizsgálatainkból, helyszűke miatt csak két tételre térünk ki:

(1) R. Veenhoven (9) a rotterdami Erasmus Egyetemen a *World Database of Happiness* elnevezésű óriási adatbázist működteti munkatársaival, amely a világ minden részéből gyűjti és egységesíti az elégedettségi index célirányos felméréseinek eredményeit. A Szerbiára és környező államokra vonatkozó adatok a 2. táblázatban láthatók.

2. Táblázat Elégedettségi indexek (**Satisfaction index**)

<i>Ország (Country)</i>	<i>Index</i>	<i>Rangsorolás (Rank)</i>	<i>Ország (Country)</i>	<i>Index</i>	<i>Rangsorolás (Rank)</i>
Szerbia (Serbia)	5. 6	81- 85	Magyarország (Hungary)	5. 5	86 -92
Szlovénia (Slovenia)	6. 8	34 – 37	Románia (Rumania)	5. 5	86 - 92
Horvátország (Croatia)	6. 1	56 – 59	Bulgária (Bulgaria)	4. 4	134 - 137
Bosznia (Bosnia)	5. 3	98 – 101	Albánia (Albania)	4. 6	128 - 131
Koszovó (Kosovo)	5. 5	86 – 92			
Macedón. (Macedonia)	4. 6	128 – 131			
Crna Gora (Monteneg.)	5. 2	102 – 109			

A volt Jugoszláv köztársaságok és tartományok közül Szerbiától csak Szlovéniának és Horvátországnak van kedvezőbb mutatója, de a szomszédos országok megelégedettségi indexe is alacsonyabb.

(2.) Szerbiában is foglalkoznak a kutatók a boldogságérzettel. Kiemeljük Milivojević (2006) következő megállapítását: A nemzetközi összehasonlítások a megelégedettségi mutatók alapján majdnem lehetetlenek, mert a nemzeti mutatórendszerek nagyon eltérőek. Az USA 12 mutatórendszert használ és nagyon fontosak az emberi jogok és a menekültek státusa. Új-Zéland 9 mutatórendszert használ és a környezetminőség nagyon fontos, hasonlóan, mint Ausztráliában. Nagy Britannia 15 mutatórendszert használ. Az EU 8 mutatórendszer mellett elsősorban a család és a személyes gazdagságot értékeli.

4. Kutatási feladat megfogalmazása 2008 végén

Az életminőség, boldogságérzet szociológiai, filozófiai, vagy egészségügyi megközelítése eltér egymástól. Ugyanakkor észlelhetők a hasonlóságok is, mert mindhárom megközelítés feltételezi az *objektív és szubjektív tényezők* létezését, hangsúlyozzák a szubjektív elégedettséget, szubjektív egészségérzetet, boldogságérzetet.

Kutatásunkban *az életminőség szubjektív elemeivel, az elégedettséggel, elégedetlenséggel foglalkozunk* és az amerikai modell lekérdezési technikáját adaptáltuk, tiszteletben tartva a kérdőívek szociológiai megalapozásának alapelveit. Különösen fontosnak tartottuk, hogy az életkörülmények nem közvetlenül, hanem az emberek szubjektív tapasztalatán keresztül hatnak az életvitellel való elégedettségre és a boldogságra és ezért elsősorban a szubjektív tapasztalatokra kérdeztünk rá a kérdőívekkel.

5. Első eredmények, előzetes értékelések

Kutatásunk eddigi eredményei több-száz táblázatot és grafikont ölelnek fel, amelyekből csak néhány bemutatására van lehetőség e beszámoló keretében. Ezúttal elsősorban az emberek közötti viszonyokra (bizalom), személyes aggodalmakra, politikai álláspontokra összpontosítunk.

5. 1. Az egy-másközötti viszonyok, bizalom, félelmek

Az Észak-vajdasági lakosság többnemzetiségű környezetben él évszázadok óta. A történelem során a határok észak-dél irányban tolódtak el, jelentkeztek kitelepítések és betelepítések, migrációs hullámok. A térségben fontos kérdés a biztonság a szomszédokkal való kapcsolat, a különböző nemzetiségek egymás iránti bizalma. Arra a kérdésre, hogy milyen a viszonya saját illetve más nemzetiségűekkel a településen, a válaszadók több mint a fele ezt jónak ítélte meg. A saját nemzetiségivel 62%-ban jó, 22%-ban pedig kitűnő a kapcsolat, míg a más nemzetiségekkel kb. 59%-ban jó, 18%-ban kitűnő. A tűrhető kapcsolatok mellett a rossz és gyenge viszonyulás szinte elhanyagolható (3. táblázat). Ezek az adatok igen biztatóak és megfelelő etnikai kapcsolatokat jelentenek. Valószínűsíthető azonban, hogy az anonim válaszadás lehetősége mellett is a megkérdezettek viselkedésében jelen volt egy adag konformizmus és olyan válaszokat adtak, amelyeket –úgy érzik- elvár a politikai hatalom.

A válaszadók bizalma nem mindenirányban egyforma (4. táblázat). Legmagasabb a bizalmi szint a szomszédokkal (56%), majd a saját nemzetiségűekkel (46%), de a más nemzetiségűekkel már csak 36%. A kétes értékű igenis meg nem is válasz a legmagasabb a más nemzetiségűek esetében (56%), de nincs messze a saját nemzetiségűek esetében sem. (gyakorlatilag 50%). Az ide vonatkozó „vannak-e félelmei” kérdésre a válaszok részaránya igen kedvezőtlenül alakult (5. táblázat):

3. táblázat Egymás közötti viszonyok minősítése
(Relationship between citizens)

<i>Viszonyok (Relationship)</i>	<i>Saját nemzetiségűekkel (With natives)</i>	<i>Más nemzetiségűekkel (With other nationals)</i>
Rossz (Inadequate)	0,20	1,21
Gyenge (Weak)	1,62	4,83
Tűrhető (Tolerable)	13,59	16,30
Jó (Good)	62,07	58,95
Kitűnő (Excellent)	22,52	18,71
Összesen (Total)	100,00	100,00

4. táblázat Bizalom minősítése (Confidence rating)

<i>Bíz-e (Trust)</i>	<i>saját nemzetiségűekben (With natives)</i>	<i>más nemzetiségűekben (With other nationals)</i>	<i>Szomszédokban (Neighbors)</i>
Nem bízok (No)	3,87	6,92	4,45
Igenis, nem is (Yes and no)	49,90	56,62	39,47
Bízok (Trust)	46,23	36,46	56,07
Összes (Total)	100,00	100,00	100,00

5. táblázat Vannak - e félelmei? (Are there any fears?)

	<i>Válaszok száma (Answers)</i>	<i>%</i>
Nem tudja (Do not know)	6	1,20
Nincsenek (No)	153	30,80
Vannak (Yes)	333	67,00
Nincs válasz (No answer)	5	1,00
Összesen (Total)	497	100,00

A megkérdezettek aggasztóan magas részaránya (67%) félelmekkel él. Mindössze 30% állította, hogy általában nincsenek félelmei.

5. 2. Elégedettség és politikai álláspontok

A megkérdezettek közepesen elégedettek a közbiztonsággal, közműekkel, de inkább negatív irányba tolódik el az elégedettség a demokráciával, a rendőrséggel, és az életszínvonal alakulásával (6. táblázat).

Ehhez kapcsolódik az is, hogy a megkérdezettek kétharmada az állam szerepét elsősorban a gazdaság felemelkedésében látja (67%). Ehhez képest az EU tagság megvalósítása is messze lemarad (7. táblázat).

Mindezzel összhangban van a válaszok szóródása azzal kapcsolatban is, hogy mi aggasztó a megkérdezettek szerint (8. táblázat). A válaszadók majdnem a fele a pénzügyi féltől, majd a munkanélküliségtől aggasztja őket. Harmadik helyen vannak az egészségügyi aggodalmak. A lakásproblémák és a családalapítás így háttérbe szorult.

6. táblázat Megelégedettség a társadalmi és életfeltételekkel (%)
(Satisfaction of the social and life conditions)

	<i>Demokrácia</i> (Democracy)	<i>Közbiztonság</i> (Public safety)	<i>Közművekkel</i> (Public utilities)	<i>Rendőr-séggel</i> (Police)	<i>Egészs. körny.</i> (Healthy environ.)	<i>Munka-feltét.</i> (Work condit)	<i>Bevás. lehet.</i> (Shop. opport)	<i>Életszín. Alakulás</i> (Living cond.)
Elégedetlen (Dissatisfied)	27,42	18,71	12,47	26,46	11,04	13,17	9,05	19,84
Nemigen (Little)	33,67	24,35	19,92	23,64	16,67	14,25	12,27	28,86
Közepesen (Moderate)	30,24	33,00	38,63	32,12	35,74	34,13	26,96	33,47
Többnyire (Mostly)	7,26	20,52	23,74	14,34	29,52	26,57	32,80	13,83
Nagyon (Highly)	1,41	3,42	5,23	3,43	7,03	11,88	18,91	4,01
Összesen (Total)	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

7. táblázat Az állam legfontosabb feladatai a megkérdezettek szerint
(Most important tasks of the state)

<i>Állami szinten legsürgősebb</i> (Most urgent ont he state level)	<i>Válaszok</i> (Answers)	<i>%</i>
Gazdaság talpra állítása (Economic rehabilit.)	332	67,2
Háborús bűnösök kiadása (War crimes extradition)	40	8,1
Szociális nyugalom (Social peace)	42	8,5
EU tagság (EU membership)	55	11,1
Hadsereg, rendőrség reform. (Army, police reform)	10	2
Külföldre vándorolt szakemberek visszahívása (Recall of emigrated professionals)	12	2,4
Egyéb (Others)	3	0,6
Összesen (Total)	494	100

8. táblázat Mi aggasztó, a megkérdezettek számára (What is worrying)

	<i>Válaszok</i> (Answers)	<i>%</i>
Pénzhiány (Financial deficit)	234	49,5
Munkanélküliség (Unemployment)	74	15,6
Lakás gondok (Housing problem)	31	6,6
Gyerekek iskoláztatása (Kids education)	39	8,2
Egészségügyi problémák (health problems)	61	12,9
Családalapítás (Founding of a family)	17	3,6
Egyéb (Others)	17	3,6
Összesen (Total)	473	100

A politikai elégedettség fokmérőjeként értelmezhető a 9. táblázatban felület kérdéscsokor. A válaszadók közepesen elégedettek a helyi önkormányzattal, polgármesterrel, vajdasági kormánnyal, sőt még elég sokan az ország elnökével is, de a válaszadók inkább nincsenek megelégedve a rendőrséggel, majd legkevésbé a szerbiai parlamenttel és a kormánnyal!

9. táblázat A politikai elégedettség (**Political satisfaction**)

	<i>Önkormány. (Local govern.</i>	<i>Polgárm. Mayor</i>	<i>Komm. közváll. (Comun. Compan</i>	<i>Rendőrség Police</i>	<i>Vajd. korm. Prov. Gov.</i>	<i>Szerb parlam. Serbian parl.</i>	<i>Szerb korm. Serbian gov.</i>	<i>Szerb elnök President of Serbia</i>
Nem (No)	15,23	12,25	13,63	23,90	13,27	37,68	28,31	20,89
Kevésbé (less)	28,26	25,90	17,23	25,50	19,18	28,72	34,62	24,95
Közepesen (moderate)	40,88	36,75	38,48	31,33	44,29	27,49	28,72	32,05
Jobbára elég. (Mostly satisfied)	12,22	18,47	24,65	15,86	19,59	5,09	7,13	16,43
teljesen elég. (completely satisfied)	3,41	6,63	6,01	3,41	3,67	1,02	1,22	5,68
Összesen (Total)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Záradékok

1. A titói időkben viszonylag jól élt a jugoszláv lakosság; nyugati életmódot utánozva a vajdasági lakosság is jóval nyitottabb és az anyaországhoz viszonyítva irigylésre méltó életszínvonalal rendelkezett. A Vajdaság esetében a szerb gazdaságon belül egy viszonylagosan fejlettebb régióról van szó, amelyet azonban az általános szerbiai válság jobban sújtott. A magyar nemzetiség által lakott régiók a Vajdaságon belül elmaradottabb, kevesebb fejlődési potenciállal rendelkező vidéknek számítanak.
2. Tanulságos, hogy a *lakástulajdonosok részaránya* a vajdasági magyarok körében viszonylag magas, a háztartás felszereltsége közepes életszínvonalú, de a havi összjövedelem jelenlegi mutatói elégtelen életminőségre utalnak. A munkahely és munkatevékenység esetében a megkérdezettek több mint a fele szerint az elvárásainak megfelelő munkája van. A mintában kb. 33%-uknak nincs munkája, vagy csak tervezi azt, ami megfelel, illetve enyhén magasabb a valós munkanélküliségi rátától Szerbiában (30%).
3. A fogyasztás szempontjából a vajdasági mintában körülbelül a felső 15-20%-a tekinthető elitfogyasztónak, ahol a fogyasztást alapvetően az igények határozzák meg. Ugyanakkor elkülöníthető az alsó 20% (szegény munkásréteg, falusi földműves), ahol csak a szükségleteket minimális szinten elégítik ki. A valamikori jómódú középréteg, a népesség nagyobbik, körülbelül 70%-nak fogyasztását nagymértékben a vágyak, és az átmeneti családi jövedelemszint mértéke határozza meg. Az ilyen anyagi feltételek azt jelzik, hogy a vajdasági magyarok életfeltételei nem kielégítőek (még akkor sem, amikor ingatlantulajdonlásuk kézzelfoghatóan jó). Erre a helyzetre gyakori válaszlehetőségek a munkahelyváltás, kényszervállalkozások beindítása, elköltözés, továbbtanulás, stb.
4. A lakosság elégedettségi szintje várhatóan alakult: a megkérdezettek közepesen elégedettek a közbiztonsággal, közművekkel, de inkább negatív irányba tolódik el az elégedettség a demokráciával, a rendőrséggel, és az életszínvonal alakulásával. Ugyanakkor Észak Vajdaságban, inkább pozitív irányba tolódik el az elégedettségi szint a munkafeltételekkel, bevásárlási lehetőségekkel és a környezeti tényezőkkel kapcsolatban.

5. A vajdaságiakat elsősorban a pénzhiány, majd a munkanélküliség és végül az egészségügyi problémák aggasztják.
6. A választadók közepesen elégedettek a helyi önkormányzattal, polgármesterrel, vajdasági kormánnyal, sőt még elég sokan az ország elnökével is, de a választadók nem elégedettek a rendőrséggel, majd legkevésbé a szerbiai parlamenttel és a kormánnyal.

IRODALOM:

1. **Fekete Zs.:** Életminőség-koncepciók, definíciók, kutatási irányok. In: Utasi Á. (szerk.) 2006: A szubjektív életminőség forrásai: biztonság és kapcsolatok. MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest, 2006.
2. **Dr. Gábrity Molnár Irén és Ricz András** (szerk.) Kistérségek életerege – Délvidéki fejlesztési lehetőségek; Regionális Tudományi Társaság, Szabadka, 2006. (3. Életminőség – humánhátér, kultúra)
3. **Milivojević i dr.**(2006): Uz pomoć indikatora do boljeg kvaliteta života, Festival kvaliteta 2006, Kragujevac
4. **L. Nordenfelt – Per –Eric Liss:** Concepts of Health and Health- Promotion, Amsterdam, 2003.
5. **UNDP:** Human Development Report. Serbia 2005. Appendix: Main socioeconomic and human development indicators, 2005.
6. **Veenhoven R.:** World database of happiness (WDH), Erasmus University Rotterdam, Faculty of Social Sciences. Continuous Register of Scientific Research on Subjective Enjoyment of Life. <http://www2.eur.nl/fsw/research/happiness/index.htm>
7. **VITAS Healthcare Corporation.** Miami–FL and Ira R. Byock MD, Missoula, Montana–Missioulá–Vitas Quality of Life Index, 2006.

AZ ÉLETMINŐSÉG NÉHÁNY JELLEMZŐJE VAJDASÁG ÉSZAKI RÉSZÉN

Dr. Somogyi Sándor, Prof. Emeritus¹, Dr. Gábrity Molnár Irén, egyetemi tanár²

1) Georgikon kar- Keszthely, Deák Ferenc utca 16

2) Közgazdaságtudományi Kar – Szabadka, Szegedi út 9.

Bio-nat-yu@tippnet.rs

Az életminőség tipikusan interdiszciplináris probléma, mivel nagyon sok tényezőn és azok egymásra hatásán alapul, és nagyon sok formában jelenhet meg. Kutatásainkban a HDI indexek alapján hasonlítjuk össze Szerbiát, Vajdaságot és az egyes régiókat.

A fenntarthatóság és életminőség kapcsolatát úgy is lehet értelmezni, hogy a magas GDP/capita emeli a HDI és minden más index értékét, de az a fejlődés, amely nem jellemezhető fenntarthatósággal megkérdőjelezhető. Körülményeink között ez a kérdés fokozottan érzékeny tekintettel a gazdasági és társadalmi visszaesésre a századfordulón.

Előadásunkban Szerbia, Vajdaság és a régiók életminőség-mutatói segítségével rávilágítunk a fontosabb gazdasági és életminőségi problémákra és kitérünk a Vajdaság északi részén élő magyarság helyzetére.

SOME CHARACTERISTIC OF THE QUALITY OF LIFE IN THE NORTH VAJDASAG

Dr. Somogyi Sándor, Prof. Emeritus¹, Dr. Gábrity Molnár Irén, egyetemi tanár²

1) Georgikon Kar- Keszthely, Deák Ferenc utca 16

2) Közgazdaságtudományi Kar – Szabadka, Szegedi út 9.

Bio-nat-yu@tippnet.rs

Quality of life is a typical interdisciplinary problem according to large number of factors, interference of the factors and many forms of manifestation. In our research we compare HDI indexes of Serbia, Vojvodina and specific regions.

Rough simplification of connections between quality of life and sustainability is possible with the relations between GDP/capita and indices of the life quality, because GDP/capita has improving impact on the indices. But every development is questionable without the sustainability. This question is very sensitive in our circumstances because of the social and economical fallback on the millenary.

In the focus of the paper are significant questions of the quality of life in Serbia, and Vojvodina. On the social position of the Hungarian minorities on the north part of Vojvodina we give particular emphasis.